

Data met betrekking tot ganzen in de zomer- maanden in Zeeuws-Vlaanderen, 2004-2010

Vincent de Boer & Berend Voslamber

Onderzoeksrapport

SOVON-onderzoeksrapport 2011/02
Dit rapport is samengesteld in opdracht van
de St. Faunabeheereenheid Zeeland
in het kader van het InterReg-project INVEXO

Data met betrekking tot ganzen in de zomermaanden in Zeeuws-Vlaanderen, 2004-2010

Vincent de Boer & Berend Voslamber

SOVON-onderzoeksrapport 2011/02
Dit rapport is samengesteld in opdracht van
de St. Faunabeheereenheid Zeeland
in het kader van het InterReg-project INVEXO

Colofon

© SOVON Vogelonderzoek Nederland 2010

Dit rapport is samengesteld in opdracht van de St. Faunabeheereenheid Zeeland in het kader van het InterReg-project INVEXO

Illustratie voorzijde: Harvey van Diek

Wijze van citeren: Boer de V. & Voslamber B. 2011. Data met betrekking tot ganzen in de zomermaanden in Zeeuws-Vlaanderen, 2004-2010. SOVON-onderzoeksrapport 2011/02. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	4
Dankwoord.....	4
1. Inleiding.....	5
2. Werkwijze en onderzoeksgebied.....	6
2.1. Doelstelling.....	6
2.2. Werkwijze.....	6
2.3. Onderzoeksgebied.....	6
3. Resultaten.....	7
3.1. Gewasschade.....	7
3.2. Afschot.....	8
3.3. Schudden/prikken van eieren.....	9
3.4. Voorkomen en verspreiding van Grauwe Gans.....	11
3.4.1. Zomerganzentelling.....	11
3.4.2. Verspreiding Grauwe Gans in de regio.....	12
3.5. Voorkomen Vos.....	13
4. Evaluatie.....	15
Resumé.....	16
Literatuur.....	17
Bijlagen	
Bijlage 1. Afschot Grauwe Gans per telgebied in jaar 2004-2009	
Bijlage 2. Bestrijding nesten Grauwe Gans, aantal eieren per kreek per jaar	
Bijlage 3. Aantallen zomerganzen Zeeuws-Vlaanderen in 2006-2010	
Bijlage 4. Aantallen Grauwe Ganzen in BMP-proefvlakken Zeeuws-Vlaanderen in 1996-2009	

Samenvatting

In het kader van Interreg Project “Invasieve exoten” is SOVON Vogelonderzoek Nederland door Faunabeheer Eenheid Zeeland gevraagd een overzicht te maken van de bekende gegevens van zomerganzen in Zeeuws-Vlaanderen.

Dit met als doel te kijken of daarmee inzicht is te verkrijgen in de effectiviteit van de genomen maatregelen op de ontwikkeling van de populatie van de verschillende soorten overzomerende ganzen in de regio. Het uiteindelijke doel is het opzetten van een duurzaam grensoverschijdend beheer van ganzen in de zomermaanden.

Doel van voorliggende rapportage is het verzamelen van zoveel mogelijk informatie aangaande gewasschade veroorzaakt door zomerganzen, aantallen afgeschoten adulten, aantallen verstoorte nesten, het voorkomen, de aantallen en de soortensamenstelling van de zomerganzen en het voorkomen van de Vos in Zeeuws-Vlaanderen.

Het onderzoeksgebied omvat geheel Zeeuws-Vlaanderen, inclusief het buitendijks gelegen Saeftinghe en de Hooge Plaaten in de Westerschelde. In Zeeuws-Vlaanderen zijn zeven WBE's actief.

De dataset die is verzameld is binnen Nederland uniek te noemen. Er is voor zover bekend nergens een gebied met de omvang van Zeeuws-Vlaanderen waar zoveel data gestructureerd verzameld is rond de bestrijding in combinatie met een telling van ganzen in de zomermaanden.

De vraag was of deze data voldoende is voor een analyse naar de effecten van de genomen maatregelen op de ganzenpopulatie die in de zomermaanden in het gebied verblijft.

Om een analyse uit te voeren zijn in de eerste plaats gegevens over de aantallen ganzen noodzakelijk. Die tellingen zijn vier keer uitgevoerd in de maand juli in de jaren 2006-2010. Om een goede analyse te kunnen uitvoeren is dit aantal minimaal.

De data die beschikbaar zijn over het schudden/rapen/prikken van eieren en het schieten van ganzen geven een goede indruk van de activiteiten die op dat vlak zijn uitgevoerd.

Het is echter onduidelijk in hoeverre deze activiteiten tot een afname van het broedsucces van de ganzen hebben geleid.

Uit het verder analyseren van de waarnemingen van de ganzen met halsbanden zou een goede schatting gemaakt kunnen worden van de overleving van de Grauwe Ganzen in Zeeuws-Vlaanderen. Door deze overleving te vergelijken met getallen uit andere gebieden kan een beeld verkregen worden van de effecten van het schieten van ganzen op de totale overlevingskans van ganzen in het gebied.

Ten slotte is het onduidelijk wat de inspanning is geweest bij de Vossentellingen, het eieren rapen en het afschot. Is dit jaarlijks even intensief gebeurt of zijn er verschillen tussen jaren? Wat wel duidelijk is, is dat met de komst van de Vos in veel gebieden het aantal broedende ganzen sterk is afgenomen.

Een analyse zoals gevraagd is zeker uitvoerbaar met de nu beschikbare data. Het is echter geheel onduidelijk wat de uitkomst van deze analyse zal worden. De kans is vrij groot dat er grote betrouwbaarheidsintervallen rond de uitkomsten zullen liggen. Dat betekent dat de uitkomst vermoedelijk op meerdere manieren is uit te leggen.

Dankwoord

Een woord van dank gaat uit naar de leden van de Wildbeheereenheden (hierna WBE's) in Zeeuws-Vlaanderen. Een groot deel van de voor deze analyse gebruikte gegevens is van hun afkomstig.

De gebruikte gegevens betreffende gewasschade, afschot, prikken/schudden van eieren en voorkomen van Vossen werden verzameld door de verschillende WBE's en beschikbaar gesteld door Liduin Parea secretaris van de Faunabeheer Eenheid Zeeland.

De zomerganzentelling georganiseerd door SOVON in opdracht van de Provincie Zeeland werd grotendeels uitgevoerd door Vincent de Boer (2009 & 2010). Daarnaast waren in 2006 & 2007 veel vrijwilligers actief in de regio, waarvoor dank. De tellingen in Saeftinghe zijn afkomstig van Telgroep Saeftinghe.

1. Inleiding

In het kader van Interreg Project “Invasieve exoten” is SOVON Vogelonderzoek Nederland door Faunabeheer Eenheid Zeeland gevraagd een overzicht te maken van de bekende gegevens van zomerganzen in Zeeuws-Vlaanderen.

De aanleiding voor het project “Invasieve exoten” is de volgende:

Verdrinking van inheemse soorten, bastaardvorming, verdrijven van fauna en flora, ziekteoverdracht en habitatvernietiging zijn gevolgen van overpopulatie van overzomerende ganzen. Kritische soorten worden vervangen door cultuurvolgers en exoten, wat een achteruitgang betekent voor het ecosysteem (Interreg 2010).

Doel van het voorliggende overzicht is te kijken of een analyse mogelijk is van de beschikbare data. Dit met als doel te kijken of de verzamelde gegevens aangaande de genomen maatregelen voldoende zijn om een analyse uit te voeren. Deze analyse zou het verband tussen de maatregelen en de ontwikkeling van de populatie van de verschillende soorten overzomerende ganzen in de regio moeten aantonen. Het uiteindelijke doel is het opzetten van een duurzaam grensoverschrijdend beheer van ganzen in de zomermaanden.

2. Werkwijze en onderzoeksgebied

2.1. Doelstelling

Doel van deze rapportage is het verzamelen van zoveel mogelijk informatie aangaande gewasschade veroorzaakt door zomerganzen, aantallen afgeschoten adulten, aantallen verstoorte nesten, het voorkomen, de aantallen en de soortensamenstelling van de zomerganzen en het voorkomen van de Vos in Zeeuws-Vlaanderen.

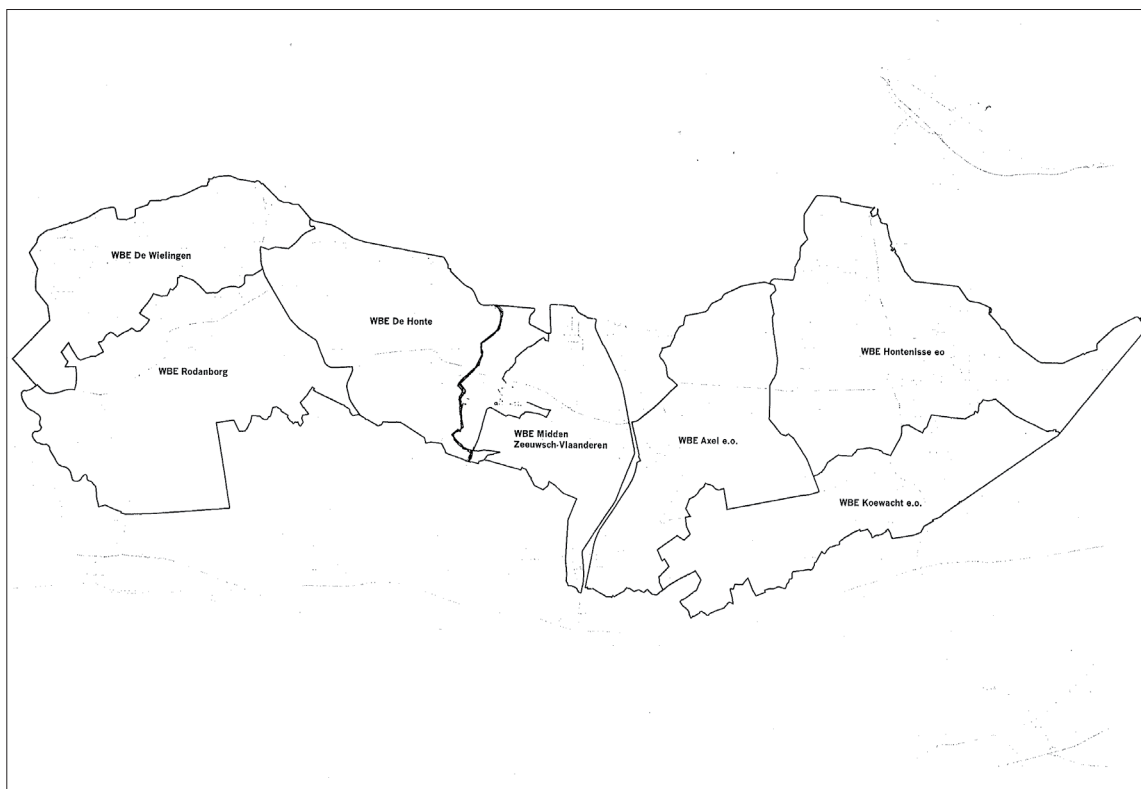
2.2. Werkwijze

De beschikbare gegevens zijn allen voorzien van een telgebiednummer, deze telgebieden worden zowel door de WBE's als door de tellers van SOVON gebruikt. Op deze wijze zijn de verschillende datasets te koppelen. Detailinformatie, zoals bijvoorbeeld in welke kreek de bestreden nesten precies lagen, gaat hierbij echter verloren. Sommige telgebieden zijn namelijk groot en omvatten meerdere polders of krekken. De detailinformatie is te vinden in de verschillende bijlagen.

2.3. Onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied omvat geheel Zeeuws-Vlaanderen, inclusief het buitendijks gelegen Saeftinghe en de Hooge Platen in de Westerschelde.

In Zeeuws-Vlaanderen zijn zeven WBE's actief (zie kaart 1), hun werkgebied omvat het binnendijkse deel van de regio.

Kaart 1. Ligging van de WBE's in Zeeuws-Vlaanderen.

3. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de dataverzameling gepresenteerd.

Per onderdeel worden de resultaten in tabelvorm, als een grafiek en op kaart weergegeven en wordt aangegeven hoe volledig de gegevens zijn.

3.1. Gewasschade

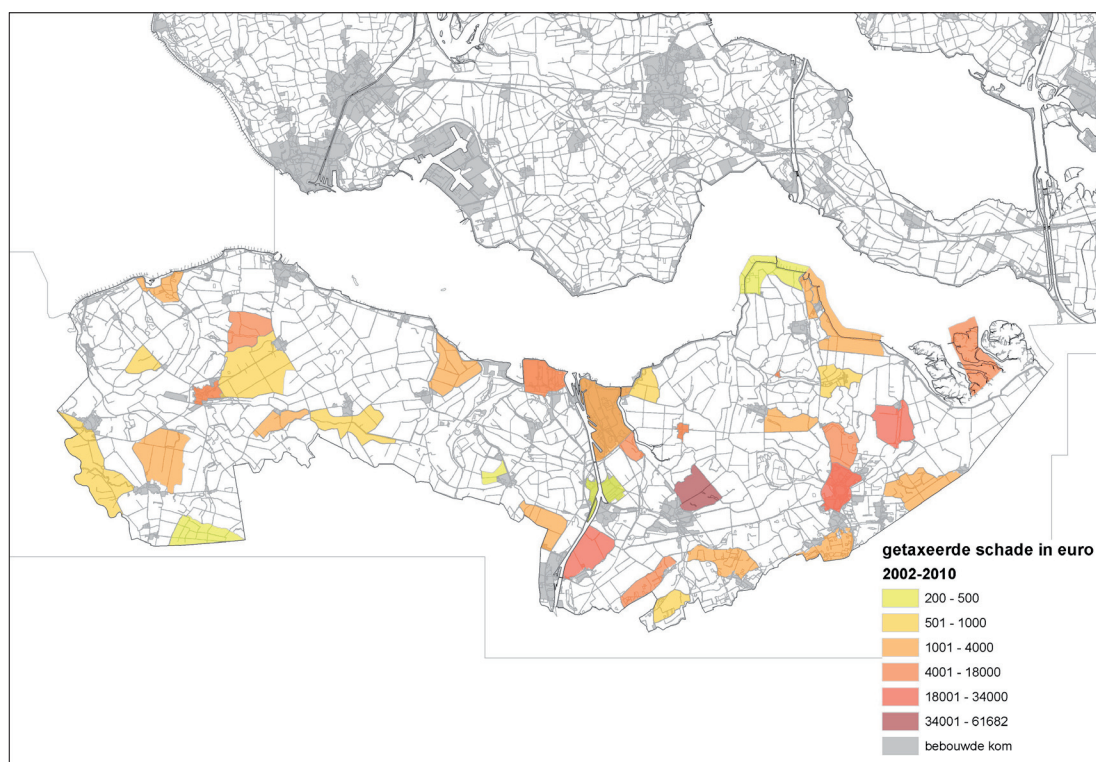
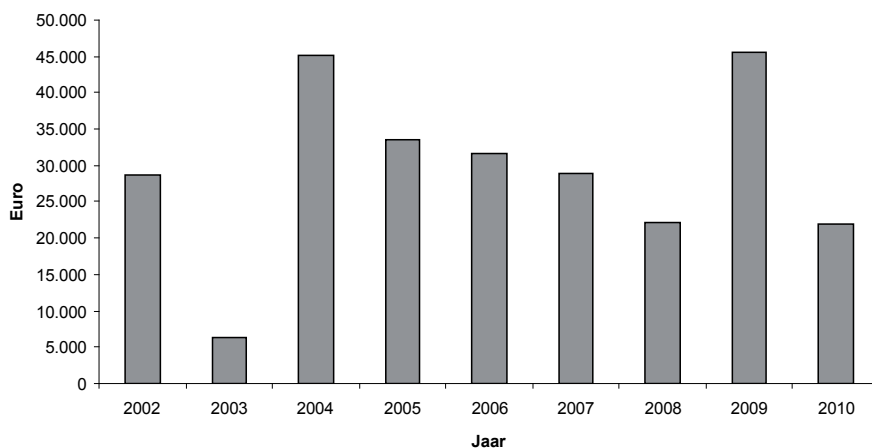
De gegevens van de uitgekeerde schade zijn bekend per adres van de landeigenaar. Door de postcodes van de toegekende schade te koppelen aan de telgebiednummers ontstaat kaart 2.

Op de kaart 1 valt op dat verhoudingsgewijs veel van de uitgekeerde schade in de bebouwde kom terecht is gekomen. Dit betekent echter dat de landeigenaar daar woont in plaats van dat de ganzen schade aan gewassen in de bebouwde kom veroorzaakt hebben. Het is echter aannemelijk dat een groot deel van de vastgestelde schade in de directe omgeving van de dorpen is getaxeerd. In tabel en grafiek 3.1.1. zijn de uitgekeerde schadebedragen per jaar in geheel Zeeuws-Vlaanderen samengevat.

Uit de geleverde data was het niet mogelijk om de schade tot op perceelsniveau te herleiden, zodoende geeft dit geen gedetailleerd beeld.

Tabel & grafiek 3.1.1. Uitgekeerd jaarlijks schadebedrag in euro's in Zeeuws-Vlaanderen.

Jaar	Bedrag	Jaar	Bedrag
2002	28.606	2007	28.925
2003	6.231	2008	22.209
2004	45.073	2009	45.633
2005	33.511	2010	21.994
2006	31.575		

Kaart 2. Getaxeerde schade in euro's cumulatief per postcode-gebied in euro's in de periode 2002-2010.

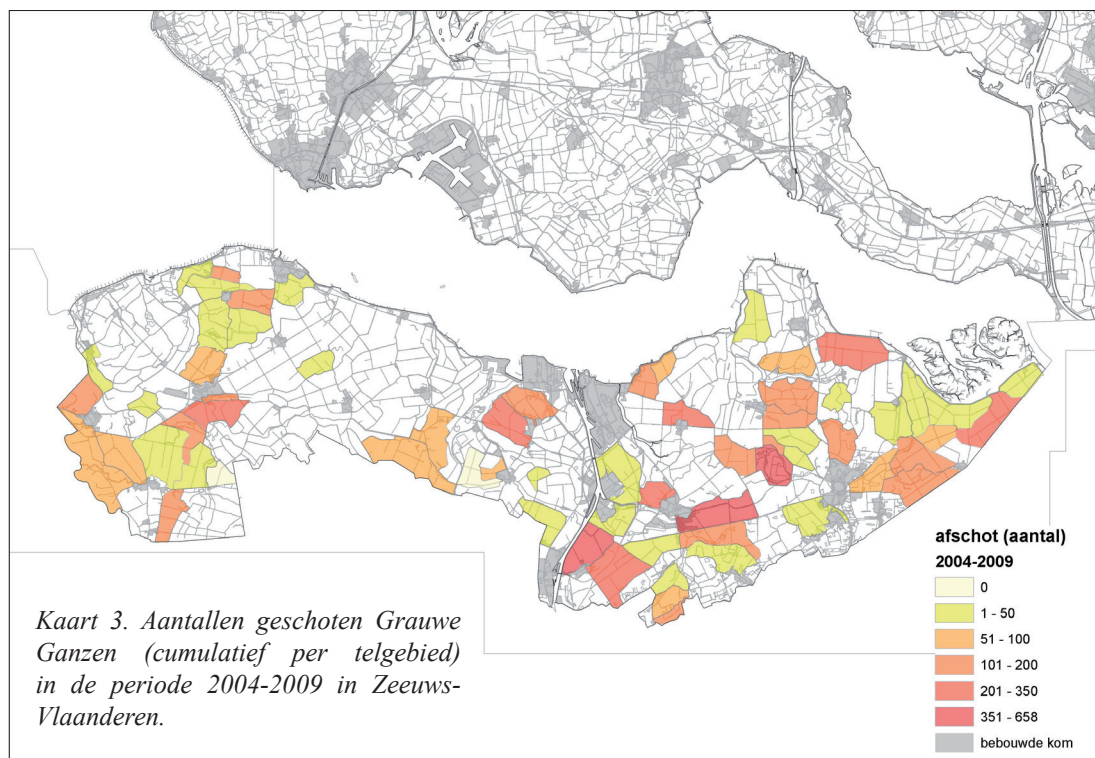
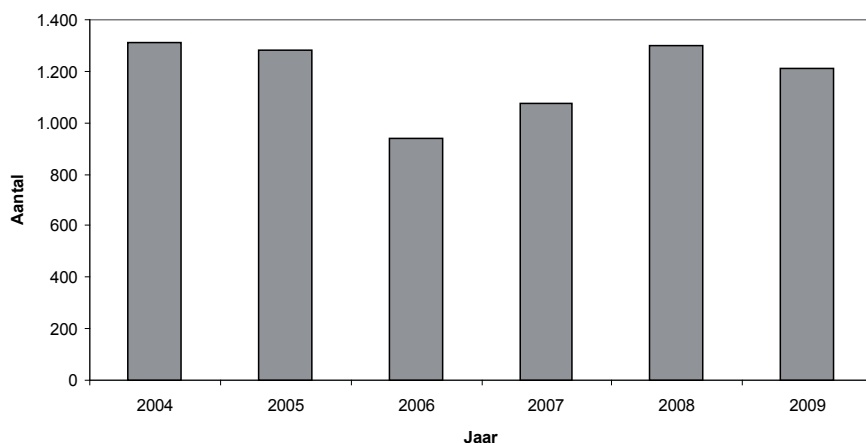
3.2. Afschot

Uitsluitend de gegevens over de Grauwe Gans zijn gebruikt. In tabel en grafiek 3.2.1 staan de afschotcijfers voor Grauwe Gans per WBE in de periode 2004-2009. Deze gegevens zijn door de WBE's verzameld op polderniveau en vervolgens omgezet naar telgebiednummers. Voor de periode

2004-2006 waren ook aantallen geschoten Canadese Ganzen beschikbaar, deze ontbreken echter vanaf 2007. Dit betrof voor geheel Zeeuws-Vlaanderen respectievelijk 168, 748 en 315 vogels. In bijlage 1 zijn de aantallen per polder terug te vinden. Op kaart 3 zijn de cumulatieve aantallen geschoten Grauwe Ganzen per telgebied gepresenteerd in de periode 2004-2009.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
De Wielingen	79	103	80	106	99	97
Rodanborg	149	247	163	147	144	164
De Honte	38	11	16	33	38	82
Midden Zeeuws Vlaanderen	77	158	39	49	129	158
Axel e.o.	449	205	391	325	403	204
Koewacht e.o.	171	206	52	100	77	82
Hontenisse	351	353	200	316	407	422
Totaal Zeeuws-Vlaanderen	1.314	1.283	941	1.076	1.297	1.209

Tabel & grafiek 3.2.1.
Afschot Grauwe Gans per
WBE per jaar.

3.3. Schudden/prikken van eieren

Bij deze analyse zijn uitsluitend de gegevens voor Grauwe Gans gebruikt in de periode 2004-2009. Het jaar 2010 was op het moment van schrijven nog niet volledig beschikbaar.

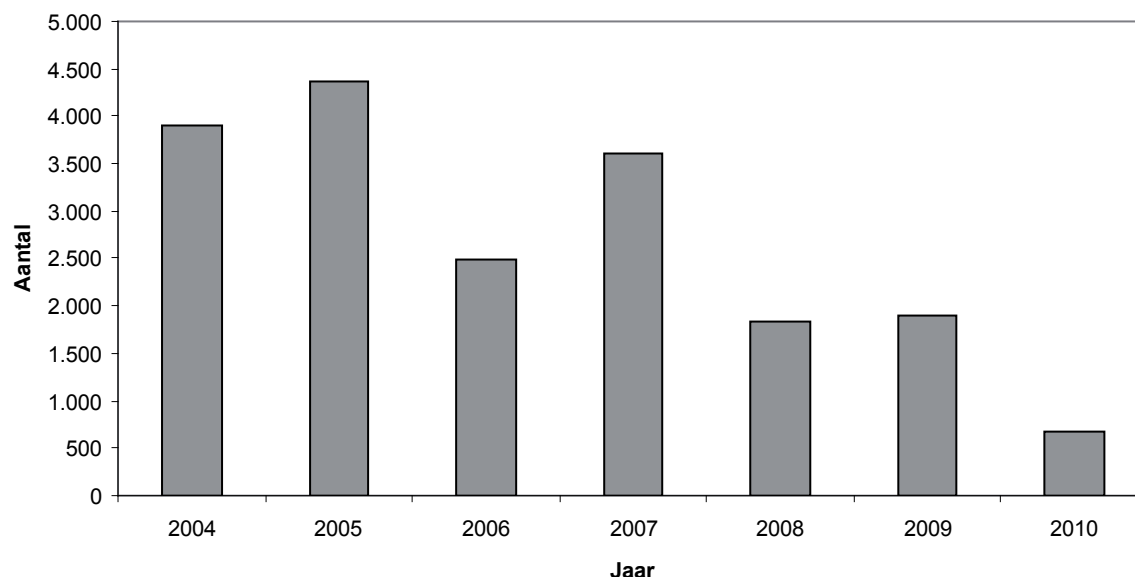
In tabel en grafiek 3.3.1 staan de aantallen geschudde/geprikte eieren voor Grauwe Gans per WBE in de periode 2004-2009. Deze gegevens zijn door de WBE's verzameld op kreekniveau en vervolgens omgezet naar telgebiednummers. In enkele gevallen zijn niet de aantallen eieren vermeld, maar alleen de aantallen bestreden nesten.

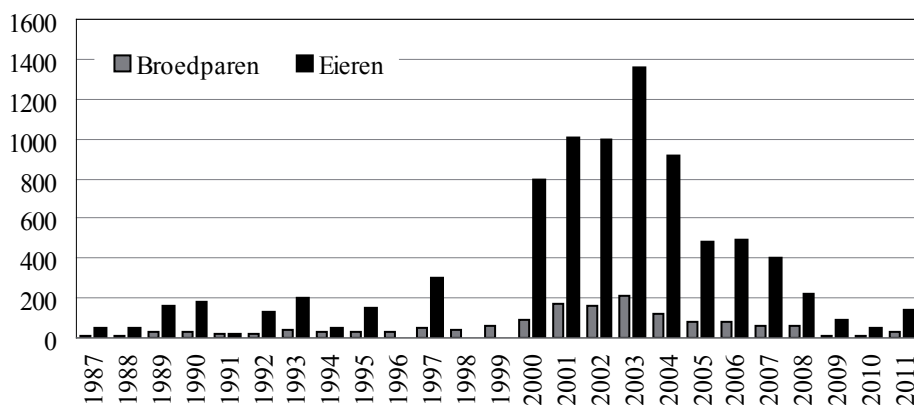
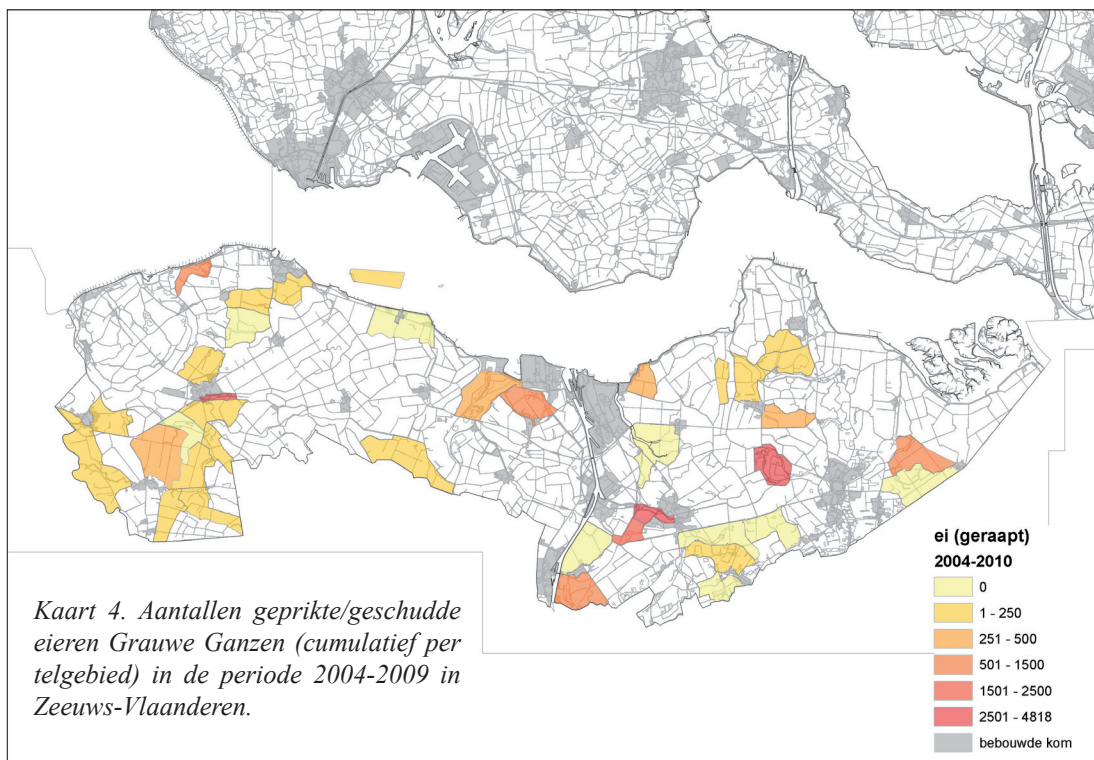
In zulke gevallen is voor dat betreffende jaar aan de hand van de bekende totaal aantallen bestreden nesten en eieren in gebieden elders in de regio een gemiddelde legselgrootte berekend. Deze gegevens zijn vervolgens gebruikt om het aantal eieren te berekenen.

De kleine aantallen expliciet benoemde nesten van Canadese Gans zijn buiten beschouwing gelaten. In bijlage 2 zijn de aantallen bestreden nesten en eieren per kreek terug te vinden. In tabel 3.3.1. kan het zijn dat door het gebruik van de telgebiednummers bepaalde gebieden net binnen of net buiten een bepaalde WBE zijn gevallen.

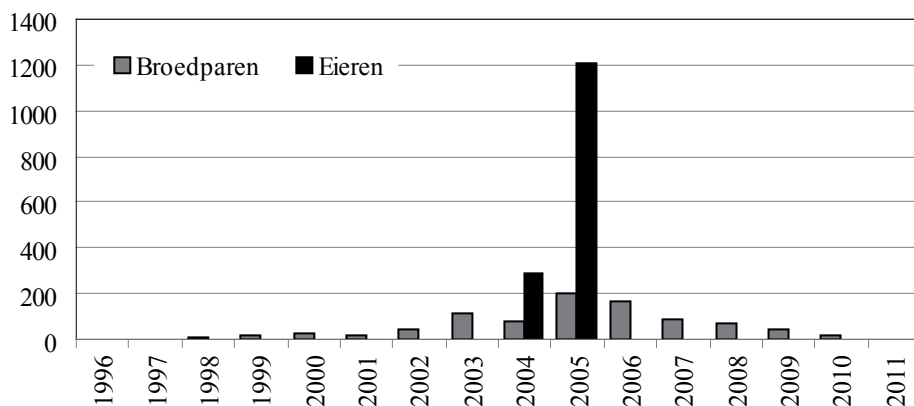
Tabel & grafiek 3.3.1. Aantal geschudde/geprikte eieren Grauwe Gans per WBE per jaar in de periode 2004-2010.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
De Wielingen	406	413	119	192	106	19	29
Rodanborg	1.114	651	673	639	441	202	83
De Honte	0	0	0	123	0	47	0
Midden Zeeuws Vlaanderen	336	136	67	118	85	29	37
Axel e.o.	650	1.657	750	814	979	1.380	374
Koewacht e.o.	0	67	0	0	0	0	0
Hontenisse	1.393	1.448	875	1.725	222	222	145
Totaal Zeeuws-Vlaanderen	3.899	4.372	2.484	3.611	1.833	1.899	668

Grafiek 3.3.2. Aantal paar Grauwe Ganzen en aantallen geprikte/geschudde eieren Grote Gat Oostburg in 1987-2011.

Grafiek 3.3.3. Aantal paar Grauwe Ganzen en aantallen geprikte/geschudde eieren Canisvliet in 1996-2010.

Voor twee gebieden (Grote Gat Oostburg en Canisvliet) zijn de gegevens over het aantal paar Grauwe Ganzen en de aantallen geprikte/geschudde eieren meer in detail uitgewerkt. In grafiek 3.3.2. en 3.3.3. is te zien dat de aantallen broedende

Grauwe Ganzen afnemen naarmate er meer nesten bestreden worden, waarbij opgemerkt moet worden dat in 2003 de Vos zijn intrede deed in het gebied. In Canisvliet beperkten de bestrijdingsacties zich tot 2004 en 2005.

3.4. Voorkomen en verspreiding van Grauwe Gans

3.4.1. Zomerganzentelling

In 2006, 2007, 2009 en 2010 is in de tweede helft van juli de gehele provincie Zeeland op zomerganzen geteld.

De tijdens deze tellingen verzamelde gegevens zijn op een rij gezet voor Zeeuws-Vlaanderen. Naast natuurgebieden, schorren, slikken en kreken is ook het landbouwgebied doorkruist op zoek naar ganzen. Omdat de tellingen overdag plaatsvonden zijn vrijwel geen ganzen op landbouwgronden aangetroffen. Gedurende het zomerhalfjaar foerageren ganzen met name in de (vroeg) ochtend, in de avond of zelfs 's nachts op landbouwgronden.

De tellingen waren zeer volledig. Vrijwel het gehele gebied is doorkruist, alle bekende plekken en alle potentieel geschikte plekken zijn bezocht. Het overgrote deel van de gebieden is vanaf dijken of andere overzichtelijke punten geteld. Tijdens de telling waren vrijwel alle Brandganzen en Canadese Ganzen in de rui en aangenomen mag worden dat er geen grote verplaatsingen van deze soorten hebben plaatsgevonden. Dubbeltelling of onderschatting is bij deze twee soorten daarom uitgesloten. Grauwe Ganzen ruien vroeger in het jaar, en in juli kan het overgrote deel weer vliegen. Toch zijn de groepen in juli over het algemeen vrij plaatstrouw, grotere

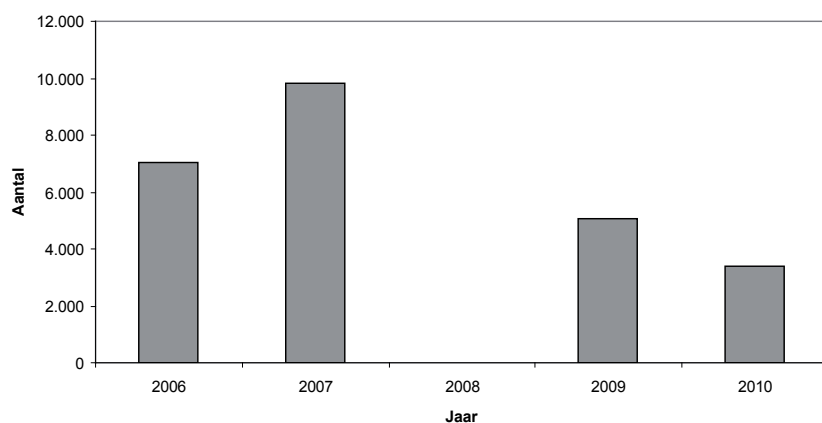
verplaatsingen worden vaak pas vanaf augustus vastgesteld. Castelijns (2003) concludeert dat uit halsbandonderzoek is gebleken dat pas vanaf augustus ganzen van elders arriveren, terwijl vroeger in het seizoen de ganzen moeilijk te tellen zijn. Ook concludeert hij dat er in juli weinig verplaatsingen binnen Zeeuws-Vlaanderen plaatsvinden. Volgens Castelijns is de beste periode om een integrale telling uit te voeren de tweede helft van juli. Deze periode wordt ook in de 'Handleiding zomerganzen tellen' van SOVON aanbevolen.

De beschikbare gegevens uit 2006, 2007 & 2010 zijn zeer volledig. In 2009 is door een misverstand alleen het westen van Zeeuws-Vlaanderen volledig geteld. In Oost-Zeeuws-Vlaanderen is in dat jaar alleen een volledige telling uit Saeftinghe beschikbaar.

In tabel en grafiek 3.4.1 zijn de aantallen Grauwe Ganzen per telling gepresenteerd. Voor de overzichtelijkheid zijn de aantallen per WBE aangehouden. Saeftinghe is apart vermeld, omdat hier geen WBE actief is.

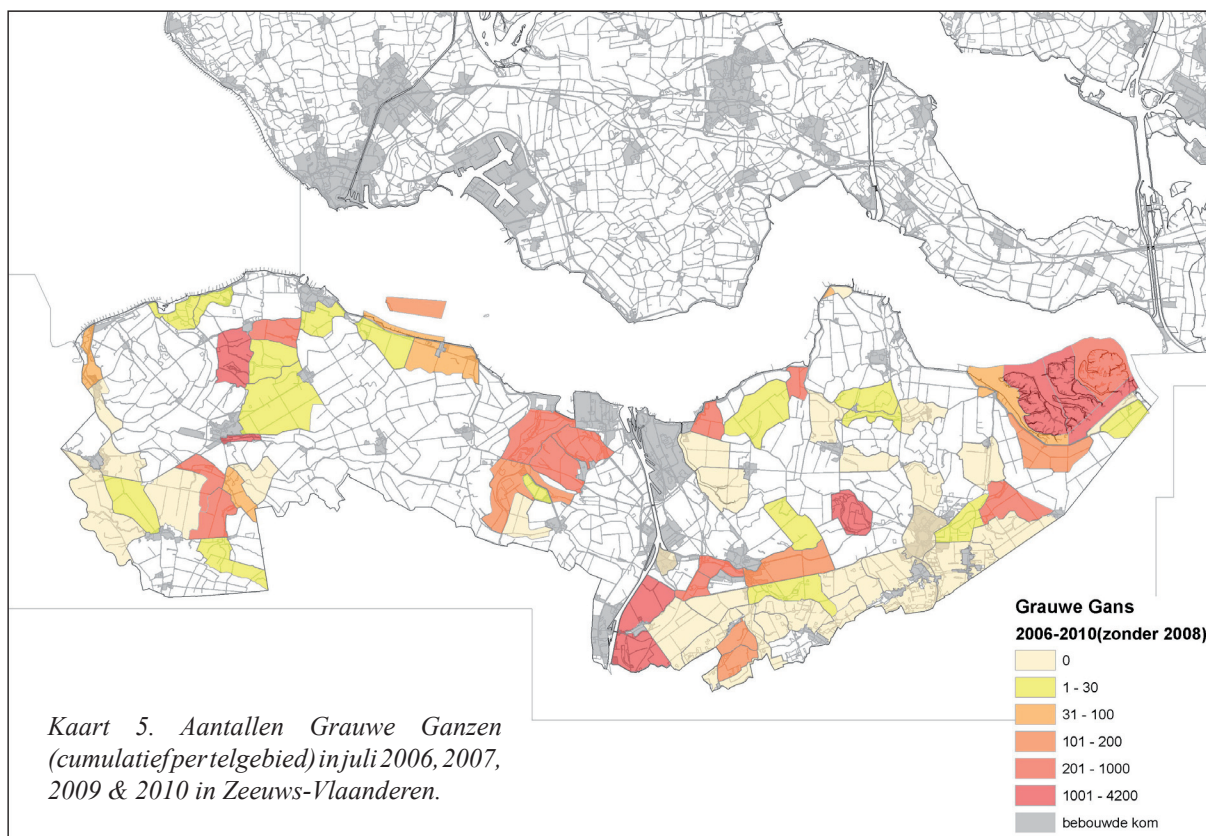
Op kaart 5 wordt het voorkomen van de Grauwe Gans tijdens de jultelling gepresenteerd. Deze soort is als talrijkste en meest wijdverspreide soort representatief voor het voorkomen van ganzen in Zeeuws-Vlaanderen in juli.

In bijlage 3 zijn de totalen per soort per telling voor heel Zeeuws-Vlaanderen terug te vinden.

Tabel & grafiek 3.4.1. Aantallen Grauwe Ganzen in juli 2006, 2007, 2009 & 2010 per WBE (bron: SOVON/Waterdienst Rijkswaterstaat/telgroep Saeftinghe)

	2006	2007	2009	2010
De Wielingen	247	271	97	98
Rodanborg	1.325	1.135	1.233	605
De Honte	57	91	160	37
Midden Zeeuws Vlaanderen	187	433	196	257
Axel e.o.	1.363	2.375	823+	519
Koewacht e.o.	726	91	?	247
Hontenisse	449	2224	?	152
Saeftinghe	2.671	3.188	2.560	1.496
Totaal	7.025	9.808	5.069	3.411

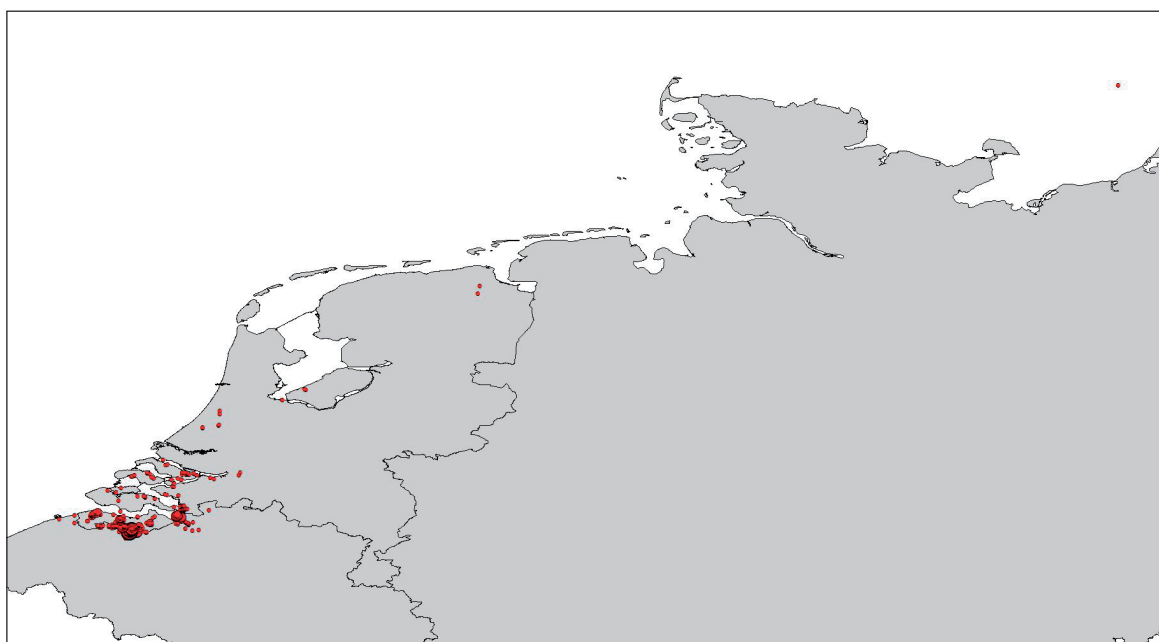
3.4.2. Verspreiding Grauwe Gans in de regio

Aan de hand van waarnemingen van Grauwe Ganzen met een groene halsband is bekeken hoe deze vogels zich door Zeeuws-Vlaanderen bewegen.

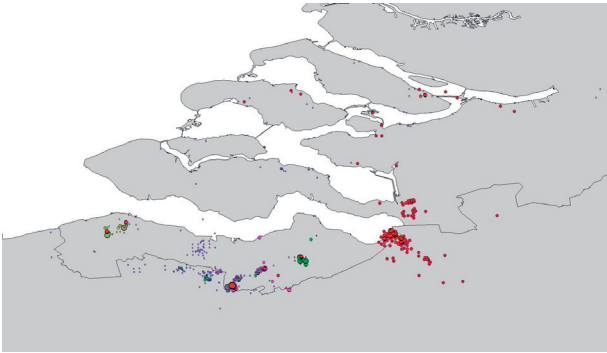
In Zeeuws-Vlaanderen zijn in de loop van het afgelopen decennium 124 Grauwe Ganzen met halsbanden geringd (2002-87, 2004-23, 2007-10 en 2008-4). Dit gebeurde op verschillende plekken:

Baarzandse Kreek (8), Canisvliet (60), Groot Eiland (3), Axelse Kreek (14) en het Verdronken Land van Saeftinghe (39).

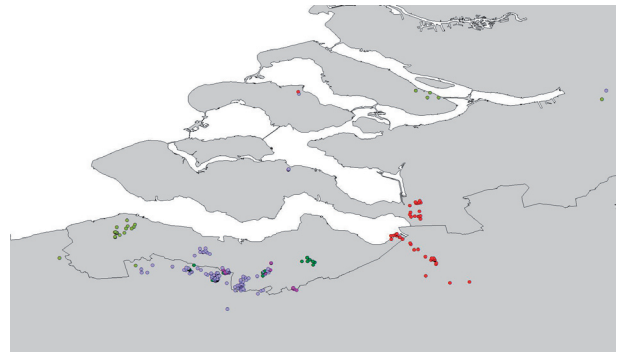
In totaal werden ruim 4.700 waarnemingen van deze vogels verzameld. Het overgrote deel van de vogels verbleef zijn gehele leven in Zeeuws-Vlaanderen of vloog hooguit enkele kilometers ver aangrenzend België in (figuur 1).

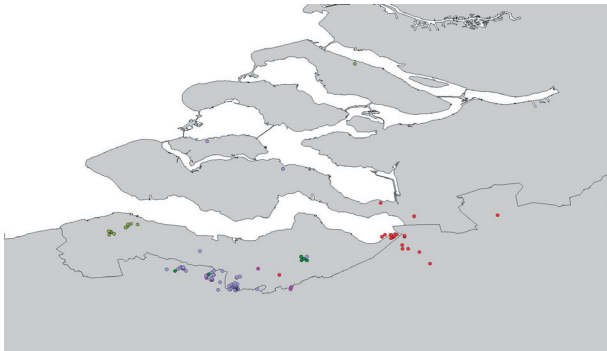
Figuur 1. Alle waarnemingen van geringde Grauwe Ganzen uit Zeeuws-Vlaanderen, 2002-2010. NB Eén vogel werd in Zuid-Denemarken gezien.

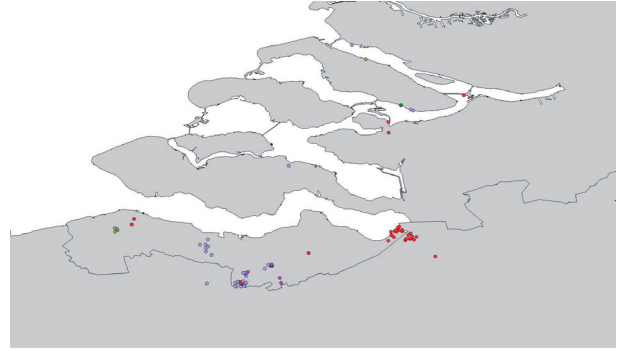
Figuur 2. Verspreiding van geringde Grauwe Ganzen uit Zeeuws-Vlaanderen uitgesplitst naar ringplek. Rood = Land van Saeftinghe, donkergroen = Groot Eiland, paars = Axelse Kreek, blauw = Canisvliet en lichtgroen = Baarzandse Kreek. Alle waarnemingen 2002-2010.

Figuur 3. Winterverspreiding van de ganzen naar ringplek in de maanden december en januari. Kleuren als in figuur 2.

Figuur 4. Voorjaarsverspreiding van de ganzen naar ringplek in de maanden februari en maart. Kleuren als in figuur 2.

Figuur 5. Verspreiding in de ruiperiode (juni/juli) naar ringplek. Kleuren als in figuur 2.

Een groot deel van het jaar zitten de meeste geringde vogels in de directe omgeving van de broedplekken (figuur 2). Opvallend is dat de vogels uit Canisvliet, zich een groot deel van het jaar in de omgeving van de Braakman bevinden. De vogels uit het Land van Saeftinghe laten een wat meer noordwaartse trek zien. De enige vogel die ver weg in het zuiden van Denemarken werd waargenomen, komt ook uit het Land van Saeftinghe.

Dit beeld zien we ook in de wintermaanden december en januari (figuur 3).

In het voorjaar zien we in februari en maart een sterkere concentratie rond de ringplekken (figuur 4). Het lijkt er sterk op dat de meeste vogels nog steeds in hetzelfde gebied broeden als waar ze geringd zijn. Opmerkelijk zijn hier ook weer de vogels uit Canisvliet. Veel van de vogels uit deze groep zitten in het voorjaar in het noorden van Vlaanderen. Ze verblijven daar vooral in het krekengebied tussen Assenede en Philippine.

In de ruiperiode (juni/juli) zitten de vogels nog steeds sterk geconcentreerd rond hun ringplekken (figuur 5).

3.5. Voorkomen Vos

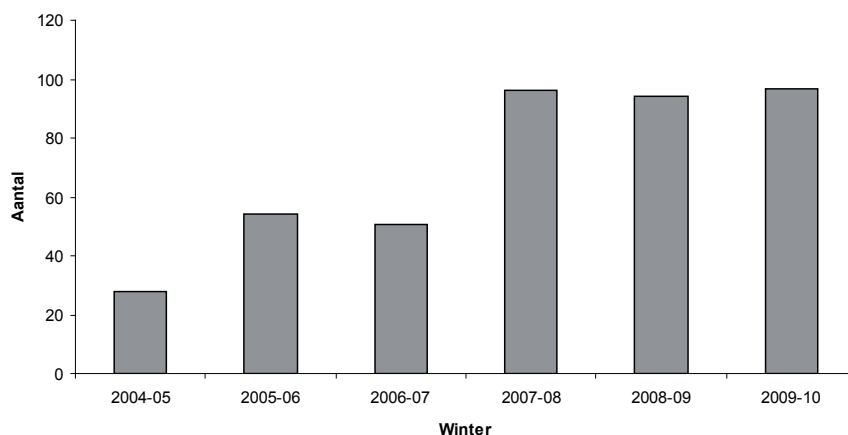
Sinds 2004 worden er in Zeeuws-Vlaanderen door de zeven WBE's jaarlijks tellingen van het aantal Vossen georganiseerd, deze tellingen vinden plaats in het winterhalfjaar (november, december en maart). Voor de precieze werkwijze tijdens deze tellingen en het voorkomen per telgebied wordt verwezen naar de betreffende jaarverslagen (Sol 2010).

In tabel en grafiek 3.5.1. is het voorkomen van de Vos in Zeeuws-Vlaanderen in de periode 2004-2010 samengevat. Deze tabel is overgenomen uit Sol (2010). De gemiddelden zijn berekend aan de hand van de drie tellingen per winter.

In tabel en grafiek 3.5.2. zijn de aantallen geschoten Vossen, voor zover bekend, per WBE in de periode 2003-04 t/m 2009-10 gepresenteerd. Uit deze aantallen blijkt dat er vanaf najaar 2006 in de verschillende WBE's werk gemaakt is van het afschot van Vossen.

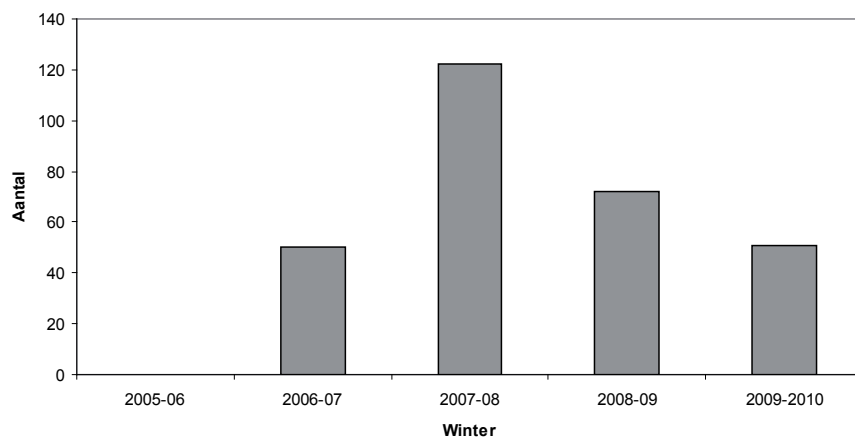
Tabel & grafiek 3.5.1. Gemiddeld aantal Vossen per winter per WBE in de periode 2004-2010 (bron: Jaarverslag Vossen in Zeeuws-Vlaanderen 2009/2010).

	2004-05	2005-06	2006-07	2007-08	2008-09	2009-10
De Wielingen	4,6	5,3	7,8	12,8	11,8	8,3
Rodanborg	7,8	11	9	22,8	16,8	16,7
De Honte	?	17,2	8,3	12,3	13,3	11,3
Midden Zeeuws Vlaanderen	15	17,5	16,3	23,5	26	27
Axel e.o.	0	0	3,7	10,8	10,5	12,3
Koewacht e.o.	0,6	0,5	1,8	8	8,7	13,3
Hontenisse	0	2,5	3,5	6	7	8
Totaal hele regio	28	54	50,4	96,2	94,1	96,9

Tabel & grafiek 3.5.2. Aantal geschoten Vossen per seizoen per WBE in de periode 2003-2010. In de seizoenen 2003-04 & 2004-05 waren de aantallen "0", dan wel onbekend en waren gelijk aan de kolom 2005-06. (bron: ZLTO).

	2005-06	2006-07	2007-08	2008-09	2009-2010
De Wielingen	?	?	?	?	?
Rodanborg	0	26	50	47	?
De Honte	?	?	?	7	10
Midden Zeeuws Vlaanderen	0	18	15	14	16
Axel e.o.	0	?	15	4	13
Koewacht e.o.	0	6	10	?	12
Hontenisse	?	0	32	?	?
Totaal hele regio	0	50	122	72	51

4. Evaluatie

De dataset die is verzameld is binnen Nederland uniek te noemen. Er is voor zover bekend nergens een gebied met de omvang van Zeeuws-Vlaanderen waar zoveel data gestructureerd verzameld zijn rond de bestrijding en telling van ganzen in de zomermaanden. En dat alles binnen zo goed als dezelfde telgebiedsindeling.

De vraag is of deze data voldoende zijn voor de analyse naar de effecten van de genomen maatregelen op de ganzenpopulatie die in de zomermaanden in het gebied verblijft.

Om een analyse uit te voeren zijn in de eerste plaats gegevens over de aantallen ganzen noodzakelijk. Die tellingen zijn vier keer uitgevoerd in de maand juli in de jaren 2006-2010. Om een goede analyse te kunnen uitvoeren is dit aantal minimaal. Het mooiste zou een langere reeks zijn. Voor geheel Zeeuws-Vlaanderen is zo'n reeks dus niet voorhanden. Wel zijn er in de SOVON-database data beschikbaar uit het Broedvogelmonitoring project (BMP). Het gaat hierbij om data uit ongeveer 25 telgebieden. Ook hiervan is slechts een klein deel geschikt om in de gevraagde analyse te gebruiken. Het gaat om zes gebieden met data uit een lange reeks van jaren en bovendien meer dan enkele broedparen Grauwe Gans. De gebieden waar het om gaat zijn: Grote Gat (1996-2004), Grote Putting (2000-2009), Braakman-noord (1996-2000), Canisvliet (1996-2009), Vlaamse Kreek (1996-2009) en Molenkreek (2006-2009). Verder zijn er uit het Verdrongen Land van Saeftinghe uit meerdere jaren data voorhanden die echter niet steeds uit hetzelfde deel van het gebied komen.

Bijkomend probleem is dat er veel uitwisseling blijkt te zijn met Vlaanderen. Uit Vlaanderen is slechts een telling voorhanden uit 2010. Dit is dus minimaal.

De data die beschikbaar zijn over het schudden/rapen/prikken van eieren geven een goede indruk van de activiteiten die op dat vlak zijn uitgevoerd. Daarnaast zijn ook de data die over het schieten van ganzen zijn aangeleverd voldoende om van die activiteit een goed beeld te krijgen.

Het is echter onduidelijk in hoeverre deze activiteiten tot een afname van het broedsucces van de ganzen hebben geleid. Er zijn waarnemingen van erg laat broedende ganzen in Zeeuws-Vlaanderen. Het is onduidelijk op welke schaal dit gebeurt en of dit het verlies aan eieren kan compenseren.

Uit het verder analyseren van de waarnemingen van de ganzen met halsbanden zou een goede schatting gemaakt kunnen worden van de overleving van de Grauwe Ganzen in Zeeuws-Vlaanderen. Door deze overleving te vergelijken met getallen uit andere gebieden kan een beeld verkregen worden van de effecten van het schieten van ganzen op de totale overlevingskans van ganzen in het gebied.

Tenslotte is het onduidelijk wat de inspanning is geweest bij de Vossentellingen, het eieren rapen en het afschot. Is dit jaarlijks even intensief gebeurt of zijn er verschillen tussen jaren? Mogelijk dat hierover gegevens beschikbaar zijn, maar uit de nu geleverde data wordt dat niet duidelijk. Wat wel duidelijk is, is dat met de komst van de Vos in veel gebieden het aantal broedende ganzen sterk is afgenomen.

Resumé

Een analyse zoals gevraagd is zeker uitvoerbaar met de nu beschikbare data. Het is echter geheel onduidelijk wat de uitkomst van deze analyse zal worden. De kans is vrij groot dat er grote betrouwbaarheidsintervallen rond de uitkomsten zullen liggen. Dat betekent dat de uitkomst vermoedelijk voor mererlij uitleg vatbaar is. Vooral het tegelijkertijd voeren van acties tegen ganzen en de toename van Vossen in het gebied zal vermoedelijk slecht uiteen te trekken zijn. Uit tenminste twee gebieden (Canisvliet en Vlaamse Kreek, zie bijlage 4) is duidelijk dat de ganzen verdwenen zijn toen de Vossen verschenen in het gebied. Van enkele andere gebieden is dit effect ook bekend, maar ontbreken telgegevens in het SOVON BMP-bestand.

Voor de komende twee onderzoeksjaren zou het goed zijn de maatregelen in de gebieden op te splitsen. Dat betekent dat wil er een betrouwbare uitspraak

gedaan kunnen worden over de effectiviteit van maatregelen, dan zouden bijvoorbeeld in het westen van Zeeuws-Vlaanderen andere maatregelen moeten worden uitgevoerd dan in het oosten. Idealiter zou zijn als er ook in een groot deel van het gebied niets gedaan zou worden om op die manier het effect van Vossen vast te kunnen stellen. Zaak is dat een en ander dan ook goed gevolgd zou worden. Dus niet achteraf de data beschikbaar stellen, maar vooraf goed nadenken over wat verzameld moet worden en ook een deel van de data door onafhankelijke onderzoekers laten verzamelen.

Wat in elk geval van groot belang is is dat de zomertelling in de tweede helft van juli doorgang vindt en dat er tijdens of direct na die telling ook gegevens worden verzameld over het aantal jongen en families dat zich in de zomerpopulaties bevindt.

Literatuur

DE BOER V. & VAN DER JEUGD H.P 2007. Zomerganzen in het Deltagebied in 2007. SOVON-inventarisatierapport 2007/02. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

DE BOER V. 2010. Zomerganzen in Zeeland in 2010. SOVON-inventarisatierapport 2010/31. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

CASTELIJS, H. 2003. Monitoring van ganzen in Zeeuws-Vlaanderen in 2003. Rapport VWG Duumpje / Steltkluut.

INVEXO 2010. Offerte analyse ganzen Z. Vlaanderen.

SOL A. 2010. Inventarisatie van Vossen in Zeeuws-Vlaanderen in juli 2009 t/m juni 2010. Rapportage gezamenlijke Wildbeheereenheden Zeeuws-Vlaanderen.

VAN DER JEUGD H.P & DE BOER V. 2006. Zomerganzen in het Deltagebied in 2006. SOVON inventarisatierapport 2006/12. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Bijlagen

Bijlage 1. Afschot Grauwe Gans per telgebied per jaar in 2004-2009 (Gga= Grauwe Gans, CaGa= Canadese Gans).

WBE	Regiocode	Gga04	CaGa04	Gga05	CaGa05	Gga06	CaGa06	Gga07	Gga08	Gga09
Koewacht	OZ004	11		4				5	7	
Koewacht	OZ009			12						
Koewacht	OZ010	56		15						4
Koewacht	OZ011			28				28	28	48
Hontenisse	OZ102	13		21						
Hontenisse	OZ103	32		59	18	4		35	76	134
Hontenisse	OZ104	1		7				13	22	
Hontenisse	OZ105									70
Hontenisse	OZ107									3
Hontenisse	OZ203					3	2			
Koewacht	OZ204	37	2	63	3			2		
Koewacht	OZ205	14				25	2	59	35	13
Koewacht	OZ206	39		12	16					
Midden ZVL	OZ209	45	21	43	30	7	10	17	42	24
Hontenisse	OZ213	2	4	9	49					
Hontenisse	OZ217	62		48	100	15			61	29
Hontenisse	OZ309	20	1	11	6	14	13	28	7	4
Hontenisse	OZ311			3		20	17	15	39	66
Hontenisse	OZ312			5	1	77	21	42	72	
Hontenisse	OZ318							5	2	
Hontenisse	OZ402			15	67	20				
Hontenisse	OZ404	23	41							
Hontenisse	OZ406	126		164	27	3		101	126	40
Hontenisse	OZ408	72		11	3			50	2	3
Hontenisse	OZ409					44	13	27		73
Axel	OZ504	76	8			55	20	4	65	9
Axel	OZ509					10		19	24	39
Axel	OZ510	15			7	24		21	38	10
Axel	OZ605	232	16	40	27	260	61	39	10	77
Axel	OZ609	8							5	
Axel	OZ611	41	6	10	2	35		76	41	4
Axel	OZ612	7								
Koewacht	OZ701				2	7	11	4		
Koewacht	OZ704	14		72		20	3	2	7	
Koewacht	OZ705									17
Axel	OZ706	7		80	25	4		71	43	43
Axel	OZ708	63	52	75	145	3	4	95	177	22
Midden ZVL	OZ815			14	6					
Midden ZVL	OZ820			30	15					
Midden ZVL	OZ905	18		40	65	13	27	1	9	27
Midden ZVL	OZ906	14	1	11	11	19	23	31	35	93
Midden ZVL	OZ909			20	5				43	14
Midden ZVL	OZ910				4					
De Wielingen	WZ108			13	8					
De Wielingen	WZ109					39	27	59	23	64
De Wielingen	WZ208						4	3		
Rodanborg	WZ301					109	11	36	45	
Rodanborg	WZ302	21	8	120	21	31	3	4	17	46
Rodanborg	WZ303			39	20	15	14	44	26	59

vervolg bijlage 1

WBE	Regiocode	Gga04	CaGa04	Gga05	CaGa05	Gga06	CaGa06	Gga07	Gga08	Gga09
Rodanborg	WZ304	21	3	17	6					
Rodanborg	WZ305	5			5	5	2	19	8	5
Rodanborg	WZ306				4					
Rodanborg	WZ401	29	5	18					5	
Rodanborg	WZ402	62								
Rodanborg	WZ404	11		53	37			34	19	39
De Wielingen	WZ501	28		18	7	12	6	7	49	26
De Wielingen	WZ502	2				2		2		2
De Wielingen	WZ503							3	1	
Rodanborg	WZ506					3		10	24	15
De Honte	WZ507	16								4
De Wielingen	WZ604	49		66	1	27	4	20	5	5
De Wielingen	WZ605			6						
De Wielingen	WZ607								4	
De Wielingen	WZ701							12	17	
De Honte	WZ704									35
De Honte	WZ806							19	19	26
De Honte	WZ809	22		11	5	16	17	14	19	17

Bijlage 2. Bestrijding nesten Grauwe Gans, aantal eieren per kreek per jaar. "0" is geen nesten gevonden/aanwezig.

WBE	Regiocode	Kreeknaam	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Koewacht	OZ004	Groot en Klein Gat Koewacht		67		0			
Koewacht	OZ005	Perenboomsgat						0	0
Hontenisse	OZ204	Vlaamse Kreek		245	175	312	25	15	8
Axel	OZ205	Zestigvoetkreek				0		0	
Hontenisse	OZ308	Putting		14					
Hontenisse	OZ309	De Guil					15	8	7
Hontenisse	OZ312	Koegat		265		50	5	0	
Hontenisse	OZ314	Ruischdengat				0	31	16	21
Hontenisse	OZ406	Groot Eiland	1393	924	700	1363	146	183	109
Axel	OZ502	Van Lyndepolder				31	59	30	31
Axel	OZ510	Margarethapolder		20	0		23	252	47
Axel	OZ602	Otheense Kreek/Gat van Pint				0			
Axel	OZ607	Zwartenhoeksekreek bij Axel	232	166	467	306	327	510	4
Axel	OZ608	Axelsekreek	128	266	283	477	570	588	292
Axel	OZ613	Spuikreek				0			
Koewacht	OZ702	Kreekrest Oud Ferdinandus				0			
Koewacht	OZ704	St. Elooişkreek				0			
Axel	OZ707	Canisvliet	290	1205	0	0		0	
Axel	OZ708	Autrichepolder				0		0	
Midden ZVL	OZ902	Braakmankreek	172	25		83		21	
Midden ZVL	OZ905	Achterste Kreek/Tweede Kreek	164	111	67	35	85	8	37
Westerschelde	WS110	Hooge Platen		245					
Rodanborg	WZ207	Nieuwe Havenpolder	8			0	8		
Rodanborg	WZ301	Grote Gat bij Oostburg	918	534	490	406	222	91	
Rodanborg	WZ302	Blontrok		14	11	23	9	12	
Rodanborg	WZ303	Sophiapolder			0	0			0
Rodanborg	WZ304	Isabellapolder/Bonte Kof	91		76	104	58	50	
Rodanborg	WZ305	Kruiskreek St. Kruis			27			22	
Rodanborg	WZ307	Passageule	26	43	13	10	10	4	
Rodanborg	WZ402	Stierskreek & Lapscheurse Gat	21		20	12	7	11	19
Rodanborg	WZ404	Goudsvlietkreek		36	9	19	64	4	36
Rodanborg	WZ406	Grote Gat bij St. Kruis	50	24		56	31		18
Wielingen	WZ501	Baarzande	88	20	0	10	8	0	
Wielingen	WZ502	Nieuwkerksche Kreek				0			
Rodanborg	WZ506	Reep			27	9	32	8	10
Wielingen	WZ607	Zwarte Gat	318	148	119	182	98	2	29
Wielingen	WZ701	Boschkreek Breskens						17	
De Honte	WZ806	Clarapolder (Pyramide)				123		47	
De Honte	WZ901	Plaskreek (Hoofdplaat)						0	

Bijlage 3. Aantallen zomerganzen Zeeuws-Vlaanderen in 2006-2010

Soort	2006	2007	2009	2010
Kolgans	0	0	1	1
Dwerggans	0	1	0	0
Grauwe Gans	7.025	9.808	5.069	3.411
Soepgans	46	39	35	43
Indische Gans	2	6	2	4
Sneeuwgans	0	0	3	1
canadese gans	359	511	670	1.025
Kleine Canadese Gans	0	0	1	1
Brandgans	126	114	279	510
rotgans	0	1	0	1
Nijlgans	16	63	22	33
Magelhaengans	0	0	0	1
Hoendergans	0	0	0	1

Bijlage 4. Aantallen Grauwe Ganzen in BMP-proefvlakken Zeeuws-Vlaanderen in 1996-2009

Plot	Jaar													
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Het Grote Gat	31	48	39	48	10	115	142	211	115					
Grote Putting	0	0	0	0	5	6	6	13	11	12	16	13	10	13
Braakman noord	8	9	20	30	40			21						
Canisvliet	1	1	5	16	28	17	41	118	79	204	169	90	73	43
Vlaamse Kreek	3	4	6	6	5	11	19	27	41	50	37	67	50	22
Molenkreek											7	10	15	39

SOVON Vogelonderzoek Nederland

Natuurplaza (gebouw Mercator 3)
Toernooiveld 1
6525 GA Nijmegen

T (024) 7 410 410
E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

In het kader van Interreg Project “Invasieve exoten” is SOVON Vogelonderzoek Nederland door Faunabeheer Eenheid Zeeland gevraagd een overzicht te maken van de bekende gegevens van zomerganzen in Zeeuws-Vlaanderen. Dit met als doel te kijken of daarmee inzicht is te verkrijgen in de effectiviteit van de genomen maatregelen op de ontwikkeling van de populatie van de verschillende soorten overzomerende ganzen in de regio. Het uiteindelijke doel is het opzetten van een duurzaam grensoverschijdend beheer van ganzen in de zomermaanden.

Doel van voorliggende rapportage is het verzamelen van zoveel mogelijk informatie aangaande gewasschade veroorzaakt door zomerganzen, aantallen afgeschoten adulten, aantallen verstoorte nesten, het voorkomen, de aantallen en de soortensamenstelling van de zomerganzen en het voorkomen van de Vos in Zeeuws-Vlaanderen.

SOVON Vogelonderzoek Nederland organiseert vogeltellingen en -onderzoek volgens gestandaardiseerde methoden ten behoeve van natuurbeheer, natuurbeleid en wetenschappelijk onderzoek. De onderwerpen die in onderzoeksrapporten aan de orde komen zijn divers. Het gaat om onder andere het opzetten van meetnetten en verspreidingsonderzoek, verklarend onderzoek naar oorzaken van veranderingen in voorkomen, graadmeterontwikkeling voor natuurbeleid en onderbouwend onderzoek voor soortbeschermingsprojecten. De omvangrijke gegevensbestanden die zijn gebaseerd zijn op grotendeels door vrijwilligers uitgevoerde vogeltellingen vormen vaak een belangrijke basis. Daarnaast worden ook specifieke veldonderzoeken uitgevoerd, waarbij allerlei ecologische gegevens over soorten en hun habitats worden verzameld.